

פרשת תולדות
כניסת שבת: 16:19
צאת השבת: 17:15
רבנו תם: 17:52
אופק תל אביב
ה' כסלו התשפ"א

בית תורה והסד "עטרת מרדכי אליהו"

בית מדרש יום וחצות לילה, לימוד משניות והזוהר הקדוש לעילוי נשמת הנפטרים, ובית תמחו' לנזקקים על שם ולעילוי נשמת מו"ר מרחק הראשונים המקובל האלקי הגה"צ הרב מרדכי אליהו זצוק"ל זיע"א ולעילוי נשמת הצדיקים הקדושים: רבי יעקב רבי ישראל רבי מאיר ורבי אלעזר למשפחת אביחצירא זיל"א ולעילוי הגאונים הצדיקים: מרחק הראשונים הרב עובדיה יוסף זצוק"ל זיע"א

פרשת השבוע
מחורת מרחק
הראשונים זיע"א

גבורתו של יצחק אבינו

"וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִיא וַיִּמְצָא בְּשָׂנְהָ הַהִיא מַאֲהָ שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה' (כ"ו, י"ב)

ביאור חז"ל (רש"י בשם מדרש בראשית רבה סי' ו', ו), שאף שאותה שנה היתה קשה והארץ קשה, ובכל זאת נתברך יצחק ב"מאה שערים" מאת הקדוש ברוך הוא.

לכאורה, הרי כבר אמרו חז"ל (עיין תענית ח' ע"ג): אין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מן העין, ומדוע יצחק עושה חשיבות כמה תבואה תצמח לו?

אלא אמרו חז"ל שיצחק אבינו תיקן את דיני המעשרות (רמב"ם פ"ט מהל' מלכים ה"א). והקשה הכסף משנה (שם): הרי גם אברהם אבינו נתן מעשר, ועי"ש בדבריו.

ואפשר לומר שיצחק אבינו נתן את המעשרות על חשבון מה שיצמח לו ולכן זכה לברכה מיוחדת: "ויברכהו ה'". הברכה שנתברך בה יצחק היתה כל כך גדולה, עד שאמרו (עיין רש"י בשם מדרש בראשית רבה סי' ז'): "זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך", ועל כן מתאים לומר עליו במיוחד: "עשר- בשביל שתעשר" (עיין תענית ט' ע"א), היינו עשר גם לפי העתיד להיות, וכיון שאין מעשרין מאומד היה על יצחק לחשב את כמות התבואה שגדלה. ולא לחינם כתוב (שם פסוק י"ד): "ויקנאו אותו פלשתים", כי היה עשיר גדול יותר מאבימלך ומסיבה זו הם סתמו לו את הבארות.

אבימלך בא ואומר ליצחק (כ"ו, ט"ז): "לך מעמנו" בטענה "כי עצמת ממנו מאוד" – התעשרת, אמנם, אך על חשבוננו. ועוד טען שיצחק הוא כמו "גייס חמישי", שנועד לחפור בארות כדי להכין לגייסות שיבואו לשתות מים. ורק לאחר שיצחק אבינו מוכיח אותם כהוגן ונותן להם מוסר, מסכים יצחק לחדש את ברית אברהם.

והנה, חז"ל (ברכות ס"ד ע"א) אומרים שהנפטר מחיה אומר: "לך לשלום", והנפטר ממת אומר: "לך בשלום". אבימלך וחבריו אמרו ליצחק (שם, כ"ט): "ונשלחך בשלום", לרמוז לו שיצא מהעולם הזה מהר, ובור שכוון וחרפו היה להם לרעה, לכן כתוב (שם, ל"א): "ויולכו מאתו בשלום" – מידה כנגד מידה.

יצחק אבינו לא מתווכח עם אבימלך אך עונה לו ולחבריו בצורה "לכאורה" לא מכובדת, ואומר להם (שם, ז"ד): "מדוע באתם אלי ואתם שנתם אותי ותשלחוני מאתכם", ועכשיו שהפלתם עלי עלילות וגירשתם אותי לשם מה באתם, מה אתם רוצים: לכו! אבל מסביר תרגום יונתן בן עוזיאל (שם כ"ח), שאמרו ליצחק שהם יודעים שבגללו התעשרו והתברכו, ולא זו בלבד שהוא לא התעשר על חשבונם אלא, להיפך, הם התעשרו בזכותו, ולכן הם חוזרים בתשובה ומבקשים שיחזור לגור איתם כדי שהברכה תשרה אצלם שוב. ומדוע בכל זאת יצחק אבינו מדבר איתם בתקיפות? אלא שסוף דבריהם הוכיחו על עיקר מחשבתם, שבתחילה אמרו (שם, כ"ח): "יראו ראינו כי היה ה' עמך", ובסוף אמרו (שם, כ"ט): "אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום", זו מעלתך זו טובתך? (עיין בדעת זקנים מבעלי התוספות ענין המשל של האריה שעמדה עצם בגרונו, ויובא לקמן) הרי אברהם כרת עמם ברית ויצחק לא פגע בהם כי יש בינם ברית, ומדוע כן פגעו בו, זה ברית!! לכן דיבר אתם יצחק בתקיפות, לתת להם מוסר על מעשיהם, ולאמר להם שאי אפשר להחניף לו, לעשוק, לשקר ולהזיק לו ולהעמיד עצמם כ"צדיקים".

רשעותו של עשו

"וַיָּרָא עֵשָׂו כִּי רָעוֹת בְּנוֹת כְּנָעַן" (כ"ח, ח')

בעל אור החיים הקדוש כתב שעשו הכיר בחסרונות עצמו, והכיר את מעלותיו של יעקב שהלך בדרכי אבות. ידע עשו שהוא איננו ראוי לברכותיו של יצחק אבינו. אלא שלפרוש מנשותיו בנות כנען לא רצה, הגם שהיו הן רעות בעיני אבינו. לכן הוסיף ולקח את מחלת בת ישמעאל. אמר עשו: אמת אינני ראוי לברכה, אלא אקח לאשה את בת ישמעאל כדי שיתקיימו הברכות באמצעות הבנים שיהיו לי ממנה.

בוא וראה מה גודל רשעותו! לגרש את בנות הכנעני שלקח שלא כרצון אבינו – לא רצה, אך כדי ליטול את הברכות היה מוכן לשאת את בת ישמעאל. לא ידע ש"מעשי אבות סימן לבנים", וכל היוצא מן הטמא – טמא כמותו (עיין בברות ז' ע"א). הברכות התיינה ליעקב איש תם ולזרעו אחרייו.

(דברי מרדכי)

תנא דבי אליהו
חידושים בפרשה
חבית מדרשו

מתי מתחילים לחנך את הילדים?

יש אנשים, שבתמימות דעתם חושבים שאם ההלכה אוסרת עליהם לעשות דבר מה, הם יכולים להתיר אותו לילדיהם. "לא נורא, הוא עדיין קטן", הם אומרים קודם שמאפשרים לילד לכבות בשבת את האור שנשכח דולק ברכב. "הוא עוד לא הגיע אפילו לגיל חינוך", הם מנחמים את המצפון שלהם כשהם נותנים לילד להרים את מתג מנורת החשמל שכובתה טעות על-ידי מאן דהוא, או לכבות את הבוילר שנשאר דולק מערב שבת, או "רק" לפתוח את דלת המקרר ששכחו לכבות את המנורה שבו. והדוגמאות הן רבות.

ובאמת, מה הבעיה? והרי הילד באמת עוד לא הגיע לגיל חינוך!?

הכתוב בפרשה אומר: "וינגדלו הנערים ויהי עֵשָׂו איש ידע צַדַּי איש שדה ויעקב איש תם יִשָּׁב אהלים". מירש רש"י, שכל זמן שהיו יעקב ועשיו קטנים – הם לא היו ניכרים במעשיהם, ואף אדם לא היה מדקדק ובדק מה טיב כוונתם. אך ברגע שעשו השניים בני שלוש-עשרה, יעקב פנה לבתי מדרשות ועשיו פנה לעבודת כוכבים.

בגיל שלוש-עשרה אדם מוציא אל הפועל את מה שחינכו אותו עד אותו יום. בגיל הזה האבא כבר אומר על אותו ילד שעד עתה גידל – "ברוך שפטרני מעונשו של זה". עיקרו של החינוך הוא בשנים הראשונות, שכן באותן שנים כל אחריות החינוך היא על ההורים. מעבר לדוגמה האישית, שבה צריך ההורה להראות לילדו שהוא עצמו לא עושה את מה שהוא לא מרשה, או שגם הוא עושה את מה שהוא מצווה, אדם צריך לחנך את ילדו לדוגמה אישית-עצמית. מלבד התבוננותו של הילד במעשיו של אביו ושל אמו, וניסיונותיו לחקות אותם ולהיות כמותם, יבוא יום וילד זה יתגבר, ובנוסף לזיכרון של מה שהוא ראה שחוריו עושים, הוא גם יזכור מה חוריו הרשו לו לעשות, גם אם היה זה בגיל מוקדם.

חלק מחובת החינוך של ההורה, היא שלא להרגיל את הילד במעשי איסור. לא באיסורי דאורייתא ואף לא באיסורי דרבנן. אדם שמרגיל את ילדו בדברי איסור כלשהם – לאותו ילד יהיה קשה לפרוש מהם, גם לאחר התבררותו (עיין או"ח שגם - משני"ב וכה"ח. וביאור הלכה).

למשל, יש אנשים שמשתדלים להקפיד על עצמם שלא לאכול שוקולד המכיל אבקת חלב נוכרי, אך מקילים לילדיהם ונותנים להם לאכול. זו טעות גדולה: כי חממנו כבר אמרו על משה רבנו, שכשהיה תינוק במצרים – שהיא ארץ חמה, בחודש סיוון, שהוא חודש חם – הוא לא הסכים לטעום חלב של נוכרייה. למרות שבשביל תינוק בן שלושה חודשים זה בגדר של פיקוח נפש!

אבל זה לא רק עניין של חינוך, אלא זה משהו פנימי בעומק הנפש והנשמה, שהילד יוכל אחר כך ללמוד תורה בקדושה ובטהרה באותו הפה שבו אכל רב דברים קדושים וטהורים ביותר, באותו הפה שדיבר רב דברים קדושים וטהורים. ומאף ידוע שהתורה אמרה על הורים "לא תאכלום", ודרשו חז"ל: "לא תאכלום". שיש איסור על הורים להאכיל את בניהם ירקות שלא בדוקים מחרקים, ואין בזה שום קולא לומר "הם קטנים, ומה בכך?", שהרי גם בענין אכילת דם נאמר "יכל נפש לא תאכל דם", ולמדו מזה חז"ל שלא להאכיל דם אפילו לילד קטן. ולכאורה, הרי זה ברור – מי יעלה על דעתו להאכיל דם לילדים? אלא שבאו חז"ל ללמד אותנו, שאף-על-פי שדבר זה קל ופשוט בינינו שלא להאכיל דם לילדים – מזה גם נלמד בכל הדברים האחרים שאנו עלולים להקל בהם.

אדם מנסה לפתור לעצמו בעיה – ומביא על עצמו ועל כל ביתו בעיה חמורה עוד יותר! הוא מנסה לחסוך לעצמו כמה שקלים, ועל כן הוא מאפשר לילד שלו לכבות את האור שנשכח דולק במקרר, אבל במחיר הזה הוא מקלקל את החינוך של אותו ילד. יהיה זה אפילו מחיר של מצבר חדש של רכב, במקרה שהילד לא יכבה את פנסי הרכב בלחיצה קלה – האם זה שווה את חילול קדושת נשמתו של הילד? זה קלקול של החינוך של בנו או בתו לשנים ארוכות. ויתכן שגם של בניהם אחריהם.

דבר זה מתבטא בכל דבר, עד לפרטים הקטנים, שכן גם בענייני טומאה וטהרה צריך לחנך את הקטנים, ולמדו חז"ל מהפסוק "אמור ואמרת", שיש להזהיר ילד קטן במשפחת להנים שלא להיכנס לבית-עלמין ולא להיטמא למתים. ומהו למדו חכמים לכל המצוות. ולא רק בענייני ימצוות עשה" או "לא תעשה" נאמר הדבר, אלא גם בענייני מידות ודרך ארץ, צריך להדריך את הילדים כבר בגיל צעיר. וכך כתב "החפץ חיים" בספרו "משנה ברורה" (אורח-חיים ש"מ"ג, ס"ק א'): "ופשוט שאם שמע לבנו ולבתו הקטנים שהם מרבים לשון הרע – מצווה לגעור בהם ולהפרישם מזה. וכן מחלוקת וקללות. ובעונות הרבים כמה נכשלים בזה שהם מניחים לבניהם לדבר לשון הרע ורכילות ולקלל, ונעשה מורגל בזה כל כך עד שאפילו כשיגדלו ושומע שיש בזה איסור גדול – קשה לו לפרוש מהרגלו".

וכבר רמזוים דבריו בספר תהלים עצמו: "לכו בנים שמעו לי יראת ה' אֶלְמַדְכֶם. מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב. נצר לשונך מרע ושפתיך מִדְּבַר מְרָמָה. סור מרע וְעֵשָׂה טוב בְּקֶשֶׁת שלום ורִדְפָהוּ".

(אביהם של ישראל על התורה)

הליכות עולם לו
מפסקי דין
הראשונים זצ"ל

דיני חזרה והנחה בשבת

**חזרה והנחה חדשה בשבת
הנחה על האש**

א - אסור להניח בשבת מאכל יבש ישירות על גבי האש אפילו אם אינו נוגע באש עצמה [כגון: על כירת גז, פלטה חשמלית וכדו"ן] לחמומו, למרות שאין "בישול אחר בישול" ביבש [כלומר, למרות שבאופן עקרוני מותר לבשל מאכל ללא רוטב שכבר התבשל כל צרכו – אסור להניחו על גבי האש עצמה].

ישנם שני טעמים לאיסור להניח מאכל מבושל כ"ל על האש, למרות שאינו מתבשל עוד [בהתאם לאופני החימום]: **א.** "מיחזי כמבשל" [נראה כמבשל]. **ב.** שמא "יחתה בגחלים" – דהיינו חשש שמא ירבה את חום האש כדי למחר את החימום או בישול המאכל ויעבור על איסור "הבערה".

הנחה על "פלטה ירושלמית"

ב - אסור להניח בשבת מאכל מבושל כל צרכו ישירות על פלטה כ"ל, ואסור להניחו אפילו על פלטה המכונה "פלטה ירושלמית", משום "מיחזי כמבשל".

הנחה תחת הפלטה

ג - נחלקו הדעות בעניין חימום מאכלים בשבת תחת פלטה כשהיא מוגבהת מעט מהקרקע. יש מתירים משום שאין דרך לבשל מאכלים באופן זה, ויש אוסרים, ולמעשה טוב להחמיר.

היתר חזרת תבשיל לאש

ד - תבשיל שהיה מונח על אש [מכוסה] והסירוהו מעל האש מותר להחזירו למקומו בשבת, בכפוף לחמישה תנאים הבאים:

א. התבשיל מבושל כל צורכו.

ב. האש גרופה וקטומה.

ג. התבשיל חם בחום שהיד סולדת בו ורותח כך שהתבשיל מפעפע.

ויש לדעת שלעניין זה יש הבדל בין הסיירים השונים:

סירי אלומיניום שונים משאר סירים, מפני שכשמרימים אותם אין האוכל שבתוכו ממשיך לפעפע, ואינם דומים לסירי חרס או זכוכית שהשתמשו בהם בעבר שהאוכל היה ממשיך לפעפע בהם גם כשהרימו אותם. ולכן אסור להחזיר סירים מאלומיניום ל"פלטה" בשבת אפילו אם הקפיד על שאר התנאים. ומכל מקום, בדיעבד סיר אלומיניום שהוחזר ל"פלטה" בשבת מותר לאכול ממנו.

סירים ממתכת עם תחתית כפולה וכן סירי חרס או זכוכית אין בהם בעיה זו, מפני שהאוכל שבהם ממשיך לפעפע ואינו נח מרתיחתו במהרה כשמורידים אותם מן הפלטה. ("מאמר מרדכי" שבת. פרק נ"א)

סיפור השבוע
מעשיהם של צדיקים

סימן יפה, מספיק פעם אחת

הרב שלמה כהן, ראש ישיבת "אור ודרך", הוציא שולחן ערוך של חכמי המערב והכניס בו הרבה אחרונים חשובים. בספרו הוא מספר מעשה שהיה עם הרב מרדכי אליהו זצ"ל. וכך היה המעשה: הרב זצ"ל הגיע לשמחה ודחקו בו שיאכל. אבל הרב כמנהגו לא אכל אוכל שלא בושל בביתו. בעל השמחה ידע שיש בירה שהרב כן שותה, כי הוא סומך על הכשרות שלה, וביקש שיביאו מהבירה הזאת יחד עם כוס גדולה של אליהו הנביא. הוא מילא את הכוס עד אפס מקום ודחק ברב שישתה.

ברגע מסוים, מרוב התלהבות, הוא שפך את כל כוס הבירה על הרב, עד שנהייתה ממש שלולית בגלמתו של הרב. הנוכחים היו נבוכים, ובעל השמחה שבטעות שפך על הרב את הבירה היה נבוך מכולם. **אבל כל המבוכה הזאת הייתה רגע קצר ביותר.** מיד קם הרב ואמר "נשפך יינו, סימן יפה הוא לו". ולמרות שזאת הייתה בירה ולא יין, לרב זה לא היה משנה, הוא קם ממקומו וחייב את בעל השמחה וקם לרקוד איתו. כשיצא הרב מהאירוע הוא הודה שוב במאור פנים לאותו יהודי נבוך, על הסימן היפה שקיבל ממנו. **כעבור כמה חודשים** הגיע הרב לשמחה אחרת, ולאותה שמחה הגיע היהודי ששפך את הבירה על בגדי הרב. התגובה של מרן הרב הייתה כל כך משמעותית בשבילו, עד שמרוב שמחה הלך להביא שוב את אותו סוג בירה ולמזוג לרב. אמר לו הרב בחיוך: סימן יפה מספיק פעם אחת.

לְעֵשׂוֹת רְצוֹנָךְ אֱלֹהֵי חֻפְצָתִי וְתוֹרַתְךָ בְּתוֹךְ מְעִי

מרן הרב אליהו זצ"ל היה ידוע בזהירותו הרבה בענייני מאכלים. הוא לא היה אוכל אלא מה שהרבנית בישלה, וכשהיה נוסע לחו"ל היה אוכל רק קרקרים שהרבנית הביאה מהארץ או דברים אחרים שאין בהם שום חשש. פעמים רבות הרב היה נמנע מאוכל מבושל במשך שבוע או שבועיים ואוכל רק מעט מן המעט.

שמא תאמר שהרב היה בצער מכך שאינו אוכל בשבת אוכל מבושל כל צורכו? לא ולא. הוא היה שמח שמחה גדולה במעט שהיה לו. פעם הייתי נוכח עם מרן הרב בסעודה בחו"ל ועל השולחן היה כל טוב, והכול היה בהכשרים מהודרים. אבל הרב לא נגע בשום דבר. הוא ידע שבחו"ל מקלים בבישול עכו"ם, מקלים בהדלקת אש על ידי נוכרי ומקלים בחדש וכד'. הוא לא היה מעיר לאף אחד על הכשרות, אבל הוא לעצמו לא היה אוכל.

הרב הוציא קופסא קטנה של חומום מעשה ידיה של הרבנית והחל לאכול. כשראה אותי מתבונן במעשיו הוא אמר לי בחיוך: זה חומום טעים במיוחד, הרבנית בדקה כל רגרג. באותו רגע הבנתי את הפסוק "לְעֵשׂוֹת רְצוֹנָךְ אֱלֹהֵי חֻפְצָתִי וְתוֹרַתְךָ בְּתוֹךְ מְעִי" (תהילים מ, ט). אני יודע שאנשים אחרים היו מתפעלים מהפרישות של הרב, שלא היה נגרר אחרי מאכלי חמדה. אני התפעלתי מכך שהרב לא היה בגדר צדיק ורע לו, אלא צדיק וטוב לו. בלי שום צער, אלא בשמחה אמיתית ואהבת מצוות. ("אביהם של ישראל" חלק ט)

בית התמחוי "עטרת מרדכי אליהו"

חסד - היום יותר מתמיד

למשפחות רבות בישראל מגפת הקורונה החמירה את מצבם. מוזמנים להצטרף אלינו לחסד, להיות כאן למענם. לפני שאתם קונים מוצרים לכבוד שבת קודש מוזמנים לקנות מליצי יושר ולכבד את שולחן השבת שלהם. מבצע ההתרמה כולל ארבעה סלי מזון בחודש בכל יום שישי סל מזון מכובד, בתלוש. התרומה נטו למשפחות! סל למשפחה-100 ₪

לתרומה באשראי מאובטח, לפי סעיף 46:
<http://lp6.me/avSQx>

רוצים להקדיש יום ולילה של לימוד תורה בבית מדרשנו או ארוחה חמה יומית לנזקקים ל: ברכה, הצלחה, רפואה שלמה, זיווג הגון או לעילוי נשמת?

פנו ל: בית תורה וחסד - "עטרת מרדכי אליהו" רחוב הרב זכריה מזאר 31 רחובות.
ateretme@gmail.com | 08-9397933 | 054-4477562

העלון מוקדש לעילוי נשמת:

שמואל בן שושנה סמינה, בן ציון בן מרים, ר' שלום כהן בן אסתר, אברהם בן עליזה, שמואל שמלקה בן שמחה בינס הכהן, אהרון בן מול, חנוך בן דוד, שלום בן מרים חיים מכלוף בן איזה, ניסים בן חנינה ויוסף, רחמים בן נחמה, רוזה שושנה בת גימילה, נעמי בת בתיה, אסתר בת מולה חוטה בת כמיסה, שרה בת עזרא ונובר, שמחה עזיזה בת יעקב וחנה פרחא

ת.נ.צ.ב.ה